

és szőrözetére nézve! A számtalan sok közül csak hármat mutatunk be: úgymint: a) Egy hím *csikbogár* mellső lábának lábfejét, melynek első három íze kiszélesedett és lapos; az első ízén 2 nagy szívókát találunk, ezen kívül, úgy mint a követapróbb szívókát, melyek mind arra valók, hogy a páráznál a nőstényekbe erősen kapaszkodhassék; de egyéb tárgyakhoz való tapadásra is használja. Lábfejének 4-ik íze rövid, az 5-ik jóval hosszabb és végén két hatalmas karmot visel. b) A *temető-bogár* lábfejének 4 első íze tölcser-alakú, az 5-ik nyúltabb; az egyes lábfejek végei hatalmas szörpmatokkal díszítettek. c) Egy apró *ganajtűró* (*Ontophagus*) lábfeje, melynek első és utolsó íze hosszúra nyúlt, a közbül eső három íz rövid, háromszögletes.

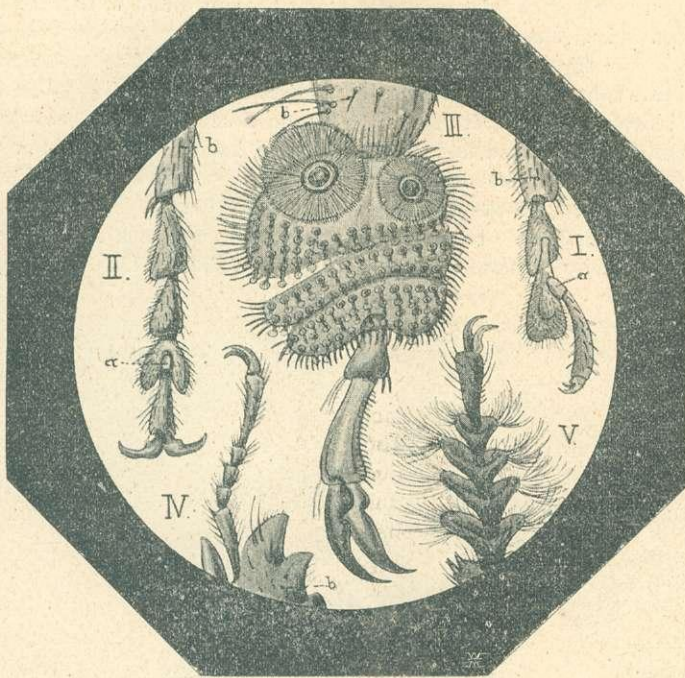
A bogarak egy másik csoportjánál a lábfej az első és a második lábpáron 5 ízből, az utolsó lábpáron pedig csak 4 ízből áll; ezek a *különizések* (*Heteromera*); ilyenek például a *körisbogár*, *nünúke*, *lisztbogár* stb.

Megint másoknál a lábfej mind a három pár lábon szabad szemmel, vagy csak csekélyebb nagyítással nézve négy ízből állónak mutatkozik; ezeket *négyízeseknek* (*Tetramera*) nevez-

ték. Ilyenek az orrmányos bogarak, a szűfélék, a czinczerek, a fémbogarak stb. Azonban pontosabb vizsgálódásnál, különösen a mikroszkóp alkalmazásával kitéjt, hogy ezek is ötízesek, csak hogy a lábfej utolsóelőtti íze igen piczike s kisebb nagyítással nem látható, amiért ezeket most *rejtve ötízeseknek* (*Cryptopentamera*) szokták nevezni. Ebből a csoportból bemutatjuk egy kisebb czinczérnek (*Callidium*) lábfejét; a rejtett íz a-val van jelölve.

Vége vannak bogarak, a melyeknek lábfeje mind a három lábpáron három ízűnek látszik; ezeket nevezték *háromízeseknek* (*Trimera*). Ilyenek például a katiczabogarak és mások. Pontosabb vizsgálatoknál és erősebb nagyítások alkalmazásánál ezeken is felfedeztek egy rejtett, negyedik ízet, amiért most ezeket *rejtve négyízeseknek* (*Cryptotetramera*) mondják. Ebből a csoportból egy kis katókanak a lábfejét mutatjuk be. Itt is az utolsóelőtti rejtett íz a-val van jelölve.

Újból ismételjük, hogy a mikroszkóppal foglalkozó a bogarak lábfejének vizsgálódásánál annyi sok érdekes és szép dologra fog bukkanni, hogy élvezettel fog e kimeríthetetlen forrás minden újabb tárgya után nyúlni. **Kohaut Röss.**

I. A katóka (*Coccinella*) lábfeje 100-szoros nagyításnál. II. Egy kis czinczér (*Callidium*) lábfeje 50-szeres nagyításnál. Mind a két ábrában a rejtett íz a-val van jelölve. III. A hím csikbor (*Dytiscus*) mellső lábának lábfeje 24-szeres nagyításnál. IV. Egy kis ganajtűró (*Ontophagus*) mellső lábának lábfeje 40-szeres nagyításnál. V. A temetőbogár (*Necrophorus*) lábfeje 40-szeres nagyításnál. Valamennyi ábrában a lábszár alsó része b-val van jelölve.

VADÁSZAT.

A szárnyas-ragadozók pusztításáról.

(Folytatása és vége.)

Oly helyeken, ahol a keselyűk és sasoknak állandó tartózkodási helyük s e mellett gyakori előfordulásuk van, már az első napon reményt lehet fűzni a les sikeréhez. — Kósza sasok és keselyűkre lesve, nem csak a reggelt, de a délelőtti idő nagyrésztét is leszen tölthetjük, mert előre sohasem lehet tudni, hogy a várva-várt vendégek mikor érkeznek; minden körülmények közt azonban a hajnali lesek szoktak leginkább sikerülni. — Ha napközben köz-

zelít a leskunyhóhoz a vadász, vagy midőn a lesvadászat bevégeztével azt elhagyja, mindig lökéss helyzetben tartsa magát, ha csak síkon nincs a kadaver elhelyezve, mely utóbbi esetben már messziről megláthatván a rajta élőködő orvokat, lappangó példányok hirtelen elővillanására nem számíthat; ellenben ha fák közt, erdő vagy erdei rétek szélén van a csaldög kitéve, mindig a legnagyobb óvatossággal kell a helyhez közlítani, mert gyakori eset, hogy egyes ragadozók magukat a hullán jól telezabálva, valahol a közelben gubbasztanak, vagy a közeli fákon egész renyhén megülve adják át magukat az

emésztés kéjes érzetének. Mint említém, ép oly óvatosan, minden zaj nélkül kell a leshelyt is elhagyni. Lehetnek ugyanis a közelben oly lappangó, a csalétekekkel szemben valamely okból tartózkodó magaviseletet tanúsító ragadozók (de esetleg sunyi vöröskabátos is), melyekről eddig sejtelmünk sem volt s amelyek csak megjelenésünkkor ötlenek elő nagy hirtelenséggel rejtékükből. — A mi a lesek alkalmával a vadász magaviseletét s a használandó lövedéket illeti, arra vonatkozólag a következőket ajánlhatom figyelembe. Elfoglalván helyét a lövész (persze a »Hektor«-t otthon kell hagyni), attól a pillanattól kezdve kerüljön minden olyas zajt, köhécselést, prüszentést stb., melylyel az esetleg közelében lappangható ragadozóknak jelenlétét elárulhatná; ép ez okból a dohányzástól is tartózkodni kell jóval napfeljötté utánig, mely időtájban ugyanis a rókák, nyestek, görények és — ahol vannak — farkasok már betegezték rablójárlataikat s megülnek; azután módjával lehet füstölni, csak a cigaretta mellőzendő, mert azzal el lehet füstölni minden élő lényt a körületből. Természetesen a fegyvert mindig kezűgyben kell tartani; legczélszerűbb azonban két levert villás rúdra akként elhelyezni, hogy a lörés nyílásán át a hullát dominálja. Ha elegy-puskával van felszerelve a vadász, lövedékül a balcsöbe legczélszerűbb a 8-as számú keménysörét, melylyel a dögre beszállt még oly nagy és szívós életű szárnyast is egy fej- vagy nyak-lövéssel biztosan leteríthetni; azonban a ki ért a golyólövés mesterségéhez s kellő nyugodtságát meg tudja őrizni,

az a keselyűk és nagy sasoknál a golyót alkalmazhatja, melyel ily rövid távól minden alkalommal pontos találat elérhető, nem tartozik a nehéz feladatok közé. Tisztán sörétre készült fegyverek egyik csöve mindig 2-es számú sörétre töltessek, ezt oly alkalomra tartva fenn, midőn egyszerre több nagy raga lozó madár száll le a dögre; egyes kisebb madárnál 8-as számúnál nagyobb sörétet alkalmazni felesleges, sőt a 10-es számú keménysörét is megteszi, miután úgy is váll-, nyak-, illetve fejlődés a cél. — Oly vidéken, hol a nagy szárnyasragadozók nagyobb számban fordulnak elő, rendkívül érdekfeszítő az ily les vadászatok; hanem angol flegma kell hozzá! Ideges, türelmetlen egyének jobb, ha bele se kapnak, mert a les idején nem lehet minduntalan kikandikálni, ki-bemáskálni, sőt ellenkezőleg órákat kell nyugodtan ülve tölteni. Mindamelllett — bár tagadhatatlan, hogy néha kissé unalmasak az ily ülések, — mégis

egy adag öregszemű üdvözlöt, hogy jó szerencsével mind a kettő terítékre kerüljön; ha azonban rekedt károgaással jelezni kezdenek, egyelőre pardonírozhatnak. Egyébiránt ha biztos kilátásunk van érdekesebb találkozásokra, jobb a hollók elejtését végkép feladni és pedig nemcsak a lövés okozta zaj miatt, hanem azon okból is egyrészt, mert ezek a roppant éles szemű madarak a nagy szárnyasragadozókat már szinte hihetetlen távólól észrevéve, érzésüket károgaással s nyughatatlan magaviseletükkel mindig előre jelzik a vadásznak. Ha tehát a dögön falatozó hollók károgni s gyanús pillantásokkal szertevillogni kezdenek, — bizonyosra lehet venni, hogy valami nagy szárnyas van a közelben. Tehát mihelyst a hollók jelezni kezdenek, azonnal lökés helyzetbe tegye magát a vadász, mert csakhamar azután kivethető lesz a szárnyak suhogása s a zörej, melyet a közeli fák valamelyikére beszálló sas, vagy keselyű

SZÁRNYASZEGETTEN.

gyakran van alkalm a türelmesebb vadásznak érdekes mozzanatokban is gyönyörködhetni. Még alig reggeledik ki, máris megjelen első vendégül a holló — csendesesen, párjával; minden habozás nélkül beszállnak s a legjobb étvágygal falatozni kezdenek a hullán. Azután egy-egy fecsegő szarka teszi tiszteletét; majd rekedtkárogaású tarkavarjúk jönnek és egy-egy ékes vörös vércse is megáll libegve, szemlélgetni a terített asztal gyönyörűségét, hanem nem kér belőle — és így tovább. A kelő nappal mondhatni percről-perczre váltakozó érdekes mozzanatok tárulnak a vadász szeme elé — unaloműzőnek, ha ugyan van érzéke hozzá, ily aprólékos mozzanatainak természetnek elszórakozni, mihez igazi vadászvér kell . . . De térjünk tárgyunkhoz. A hollókat, ha csak nem jeleznek, azonnal le kell durrantani, hanem meg kell várni azt a pillanatot, midőn egymást félig-meddig takarják s akkor reájok ereszteni

okoz, mert mielőtt a dögre leszállanának az ilyen nagy orvok, előzőleg egy kis tájékoztató szemle tartása végett többnyire fára (síkon a földre) telepednek. De rövid vártatra ismét zörej és suhítás következik és végül egy tompa ütés, melyet a beszálló erős jószág a hullán, fán, vagy talajon rúgásával okoz. Ha ezalatt a hollók folyton nyughatatlan magaviseletet tanúsítanak és károga lavíroznak a közelben, mint bizonyostól lehetjük, hogy rövidesen még egy másik torfos vendéghez is leend szerencsénk. Ily esetben tehát nem kell sietni a lövéssel, hanem meg kell várni, míg helyét a hullán elfoglalja a jövevény s ekkor bevárva azt az alkalmas pillanatot, midőn két- vagy esetleg több madár egymás irányába jut, pontos célzás után a 2-es számú söréttel ülvözöljük őket. A lövés eldördülte után nagy hirtelenséggel ki kell ugrani a leshelyből (a löporfüst miatt), hogy az esetleg megsebzett, de helyben nem maradt madár

Törpe-sasok (*Nisaetus pennatus*.)

gazzal befedett lesgödörbe teszi el magát a vadász. — Sasokról lévén szó, el nem mulaszthatom itt a gyakorlatlan vadászokat figyelmeztetni arra, hogy a szárnyaszegett, általában még talpon álló, sebhedt nagy ragadozó-madárhoz könnyelműen soha se közelítsenek, mert az veszélyessé válhatik. Hogy pedig egy csonka szárnyú, vagy összelődözött veszedelmes szárnyast valaki elevenen akarjon hatalmába keríteni — ezáltal testi épségét kockára téve, — az esztelen cselekedetnek méltán nevezhető. Legajánlatosabb az élve maradt madarat erős, hosszú villás-ág segítségével lenyomni s fejére mért bottütesekkel ártalmatlanná tenni, vagy (kivált ha dühös támadási hajlamot mutat) kegyelemnöves útján banni el vele. — Az ismertetett orvmadárpusztítási módokon kívül az őszi hónapokban (de a tavaszi orvmadár-vándorlás idejében is) igen szép eredményeket lehet még elérni szabadon eresztett bagoly segítségével is, mert az ekkor még lombos fák és bokrok elégséges rejteket nyújtanak a vadásznak s a fiatal, még tapasztalatlan ragadozó-madarak igen nagy hévvel szoktak lecsapni az uhura. Ennek a vadászati módnak a komoly, öreg vadászok közt kevés híve akad ugyan, de a fiatalabb, mozékonyabb puskaforgatók annál inkább kedvelik és kellő ügyesség mellett valóban jelentékeny sikereket is lehet elérni vele; miért is a lelkiismeretes vadóvónak nem kell sajnálni egy kis fáradságot, mert gyakran sokkal inkább kifizeti magát, mint valamely nyirkos bagolykunyhóban való leskelődés. Egy tapasztalt német vadász körülményesen ír erről egy német szaklapban s örömmel említi, hogy végre rájött, miképen kell szelidített bagolylyal a szárnyas-ragadozókat hatalmába keríteni. Hosszas és sokféle próbálgatás után annyira vittem ezt, — mondja, — hogy módszeremmel, minden előkészület nélkül, egyszerűen a bagolyt karomon hozdozva, számtalan, köztük sok igen ritka példány szárnyas-ragadozót pusztíthattam ki. Nem egy szép lövést volt alkalmam tehetni e vadászatokon s gyakran megesett, hogy hat, sőt több szárnyas-ragadozó s több tuczat varjú képezte 2-3 órai vadászatomnak eredményét stb. — Ez a vadászati mód egyébiránt ama régi tapasztalaton alapszik, hogy az összes szárnyas-ragadozók, igen csekély

menekülési irányáról tudomást szerezhessen a lövő, hogy azután a les befejeztével felkereshesse; azonban ha jónak látja, menjen utána azonnal. A meglőtt madarat be kell vinni a kunyhóba. — Megesik néha, hogy egyszerre keselyű és sas ereszkedik a hulla mellé, mely esetben rendszeren igen érdekes jelenetnek lesz tanuja a türelmes vadász, kivált ha csuklyáskeselyű (kéknakú) van jelen. Leszállás után ugyanis mindketten a döghez akarnak ugrálni; hanem amint az egyik megmozdul, a másik rögtön eléje ugrik, hogy az utat elzárja. Komikus egy kép azután, amint a nagy, otromba keselyű haragjában tollait nekiberzentve s meztelen, elkéült nyakát dühében ide-oda mozgatva, ellenfelére avanszírozik, mely villogó tekintettel s macskamódra összehúzódva, egyébként pedig néma dühvel várja a támadást; a rétisas azonban a közeledő ellent valami vészajtósóló, vagy tiltakozó »glik-glik«-szerű dühkiáltással szokta fogadni, miközben fejét hátra fektetvén, csőrét kinyitja. — Megjegyzem a tett lövésekre vonatkozólag, hogy ezt követőleg egy jó félóráig semmi esetre se számíthatni újabb látogatásokra. Időközben azonban ismét visszatérnek a hollók; azután csak arra kell figyelni, mikor jeleznek. Ha a jelezést megadják és folyvást ismétlik, akkor bizonyos, hogy valami jön, sőt talán már valamely közeli fán elmélkedik a kérdés felett: beszálljon-e, vagy se? . . . Egyébként ép úgy jelzik a róka, farkas s minden más dűvad, sőt az ember és eb közeledtét is a szemes hollók, mint a szárnyas-ragadozók feltűnését. Ha a dögön falatozó hollók hirtelen felkelnek s károgni kezdenek, akkor biztosra vehetjük, hogy a másik perczen már a suhintást s az ezt követő tompa ütest a talajon hallani fogjuk. — A csaldöggel való vadászat ideje ugyan főleg a nyári évszak, de egész éven át — a telet is beleértve — gyakorolhatni oly vidékeken, ahol sok a nagyobb-fajta ragadozó-madár. Megemlítsre méltó, hogy az elég ritka kőszáli sas csaldög mellett leginkább csak télen jön kapóra. Némely vadász állítása szerint ennek a legjobb csalfalat egy sült macska lenne. — A rétisas kevésbé válogatós évszakok szerint s minden időben könnyen lépre jön, sőt csaldögön egészen sík pusztákon is cső elé kaphatni, ha valami jó mély, giz-

Fecskefogó sólyom (*Falco subbuteo*.)

Kánya (Milvus).

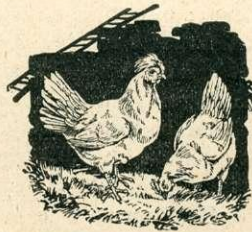
kivétellel, a repülő bagolyt sokkal inkább s nagyobb kitartással üldözik, mint a lomha mozdulatlanságban szunnyadót. Erre van alapítva tehát az egész vadászati módszer, mely abban áll, hogy a vadászterületet bekalandozzuk, szárnyas-ragadozó után keresve s a mint ilyent észreveszünk, a lehetőség szerint elrejtőzünk s a szelidített bagolyt felröppentjük. A legtöbb esetben már a fölemelkedés pillanatában megtámadja a bagolyt a közelgő madár, általában nagy mérgesen rácsapnak a ragadozó-madarak, vagy pedig, különösen a varjak és szarkák, nagy lármával kerülgetik s közbefogva őt, tőlük telhetőleg boszantják; — és ez az a pillanat, midőn a vadász jól alkalmazhatja lövéseit. — Természetes, hogy a vadászat e neméhez gyors lövés a főkéllék s a vadásznak értenie kell, hogy bármily rejtekből s bármily helyzetben, tehát térdelve, sőt fekvve is, gyorsan és biztosan célőzson, löjjon és találjon. — Némi fáradságot s nagy türelmet igényel a bagolyt annyira megszeliidíteni, hogy a vadászat e neméhez használhassuk. Legfőképen arra kell iparkodni, hogy az ne messze távozzék a vadásztól, különben lőtávolon kívül fognak alácsapni a szárnyas ragadozók — és ez kitartó gyakorlat által és azzal érhető el, hogy a bagoly bizonyos számú szárnytollát lenyirbáljuk és pedig oly módon, hogy a tollak belső zászlaját hosszában (magát a tollat azonban nem) éles ollóval lemetsszük. — Ismételt próbálgatás után a bagoly rászokik arra, hogy soha se repül 30—50 lépésnél messzibbre a vadásztól s ott leereszkedik. Hogy azután ismét kényelmesen befoghassuk, lábaira két karabély-horoggal ellátott rövid bőrbékót erősítünk. Ehhez szükséges, hogy a végső, kb. 3 cm. átmérőjű fémkarikát oly módon burkoljuk be, hogy azok ne szorítsanak; ez legegyszerűbben azáltal érhető el, ha a karikákat vászoncsikkokkal több rétegben körülcsavarjuk. Az így bebékózott bagolyt azután felemelhetjük a nélkül, hogy az fájdalmat okozna neki; egyébként pedig a bagolyt gyors fogással kell kezünkkel felemelni mindkét lábszáránál fogva s azután könnyen vihetjük magunkkal bal hónunk alatt, vagy inkább bal karunkon, miután a jobb kéz tartotta lábszárakat bal kezünkbe vesszük át. Itt meg kell jegyezni, hogy a bagoly kampójával soha sem vág a lábszárait átfogó kéz felé. Annál ajánlatosabb a kabát bal ujját vastagon kibéleltetni, mert az uhu néha bele szokott vágni a köny-

nyen elérhető kabátba s ekkor érzékeny sebet okozhatna. De általában véve a bagoly csőre sohasem oly veszedelmes, mint karmai; a kifejlett bagoly ugyanis jelentékeny sebeket képes vágni az emberen és karmainak markolásával képes átfúrni az ember kezét is, minélfogva az óvatosság nagyon ajánlatos. Az említett módon megbékózott bagolylyal bal karunkon, jobb kezünkben pedig a szíjtalan puskával, alkalmas időben kivonulunk oda, ahol ragadozó-madarakat vélünk találhatni. Mindig lehetőleg fedett, alkalmas, szabad kilátást engedő helyen röpitjük fel a bagolyt s rögtön lökés helyzetbe teszszük magunkat. A vadász ügyességétől — a villámszerűen lecsapó szárnyas-ragadozókat biztosan találni — függ ezután a siker, mert mihelyt a vad észreveszi a vadászt, legtöbbnyire lőtávolon kívül marad. — Ölyvek és varjak lövése nem jár valami különös nehézségekkel, ámbár az utóbbiak is csak ritkán jönnek 30—35 méternél közelebbre. Valamennyi sólyom és kánya azonban, de különösen a karvaly, gyors röptük miatt csak nehezen lőhetők le s megjelenésük után rögtön kell reájuk löni, mert pl. egyes sólyomfajok csak egyszer, legfeljebb kétszer szoktak a bagolyra lecsapni. A héját legkényelmesebben ama pillanatban lőhetjük, midőn szorosan az uhu fölött lebeg, de ilyenkor nagyon vigyázni kell, nehogy a bagolyt is megsebesítsük. Magától értetődik, hogy a vadásznak arra is kell figyelmet fordítania, miszerint ruházatának színe a környék alapszínével összhangban legyen; legjobb szín a föld-szürke. Mily fontos kellék a ruha színének helyes megválasztása, meggyőződhetik bárki is, ha e vadászati módot például fekete színű ruhával próbálja meg. A vadászat alatt a bagolyt vagy jó szerencsére röpitjük fel, mert közelben oly szárnyas-ragadozók is tartózkodhatnak, melyeket nem veszünk észre s melyek rögtön lecsapnak, mihelyst a gyűlölt bagolyt észreveszik; vagy pedig csak akkor dobjuk fel azt, mikor varjakat, vagy ragadozó-szárnyasokat veszünk észre röptükben, vagy valahol felgalyazva. Ez utóbbi esetben gyakran fog megessni, hogy a vadász nem talál alkalmas rejteket s ilyenkor a földre kell feküdnie, amikor igaz, hogy a varjak csak ritkán jönnek lőtávolba, más szárnyas-ragadozók ellenben, különösen a karvaly, nem bírnak ellentálni a csábításnak. Néha, legfőképen midőn lövésünk valamely szárnyas-ragadozót hibázott s az tovaszáll, ajánlatos az uhu gyorsan befogni s újra felvetni; ilyenkor meg szokott történni, hogy különösen a fiatal madarak a bagolyra ismét lecsapnak. Az elhibázott szárnyas-ragadozó néha akkor is szokta ismételni támadását, ha a bagolylyal más helyre megyünk át.

Lakatos Károly.

A budapesti aviculturái kiállítás.

(1900., október 27—30).

A budapesti fővárosi pavillonban az országos baromfi-tenyésztési egyesület október hó 26—30 közötti időben igen érdekes aviculturái kiállítást rendezett. E kiállítás sikerét az egyesület intézőinek fáradhatatlan buzgalmaival, földmívelési kormányunk pedig anyagi támogatásával biztosította; — érdekeségét meg az fokozta, hogy a kiállítás keretében — versenyen kívül — bemutatott a még csak ifjúkorát élő, de máris életerős gödöllői állami baromfi-telep kiváló tenyésztete és hogy a kiállítás keretében dermoplastikai kollekciók, élő vadak: remek ezüst- és arany-fácánok, vad-ludak stb. is voltak bemutatva igen ízléses elrendezésben, melyeknek tanulmányozása az érdeklődők figyelmét ugyanolyan mérvben felkeltette, mint maga